

amely később Krisztus Király dicsőítésével együtt beolvad majd a szent uralkodók gondolatkörébe. Fontos az a megállapítása Klaniczaynak, hogy a szenteknek és ereklyéiknek a korai kereszténységben megjelenő kultusza nem „a politeizmusból való békés átváltást” szolgálta, hanem a püspökök hagyományátértelmező munkáját dicséri.

A kora középkori első uralkodói (például Szent Zsigmond, Szent Chlodoval, Szent Radeunda stb.) szentek vagy mártírok voltak, vagy kegyesek az alattvalóikkal szemben, s ez nyilván összefüggött a pogány örökség legyőzésével. A szent királyok és királynők kultusza szakrális fegyvernek bizonyult a dinasztia megerősítésében, a külső-, és a belső ellenségekkel szemben. A kultusz megerősítéséhez szükség volt az ereklyékre, amelyek a szentek szent tulajdonságait hordozták itt a földön, mennybemenetelük után.

A könyv a magyar történelmet az európai történelem részeként mutatja be, sajátosan hozzájárulva így az összeurópai folyamatok értelmezéséhez, azzal például, hogy nemzetközi szinten is kiemelkedőnek tartja az 1083-as magyarországi szenttéavatásokat, köztük is Szent István királyunk *elevatio*-ját. Államalapító királyunk volt az első olyan szent, aki pusztán hittérítői és uralkodói tevékenységével érdemelte ki a mennyei koronát, ezzel sok tekintetben modellként szolgált az utókor számára (rex iustus). Bár a könyv három nagy másik történelmi modelljében, a szűz hercegében (Szent Imre), az Athleta Patriae-ban (Szent László) és a szent hercegnökében (Szent Margit és Szent Erzsébet) is komoly szerepet játszanak az Árpád-ház szentjei, mégis inkább csak meghatározó képviselői saját típusuknak, mintsem formaalkotói.

Klaniczay Gábor könyve komolyabb ismereteket tételez fel az olvasótól a középkori egyetemes- és magyar történelemben. Ez indokolt is, mert több helyen is részletesen tárgyalt analógiákkal szolgál. Ezek megértéséhez azonban az általános figyelemnél többet kíván az olvasótól a szerző, igaz a megalkotott szintézise is több, mint egy általános tájékozottság a témában. (*Balassi Kiadó, 2000*)

PÁNCZÉL HEGEDŰS JÁNOS

MATYIKÓ SEBESTYÉN JÓZSEF: ZSIDÓK SIÓFOKON

Magas színvonalú, megbecsült oktatás és kitartó, szívós munka tette lehetővé a siófoki zsidó polgárság kialakulását, e körből sok

nagy tehetség kinevelődését. E folyamat állomásait kíséri végig a szerző: beszámol a hitközség létrejöttéről és növekedéséről, gazdasági és művelődési eseményeiről, megrajzolja hírességeik arcképvázlatát, majd megrendítő képet fest a megsemmisülésről és a háború utáni újjászületésről.

A siófoki zsidó közösség a múlt században erősödött meg. 1811-ben még csak 8 családot írtak össze, 1880-ra az élénk kereskedelmi forgalmat bonyolító, mezővárosi rangra emelkedett 4,5 ezres lélekszámú helységben viszont már 570 zsidó élt. Szaporodásukkal és gazdasági erősödésükkel párhuzamosan alakultak művelődési intézményeik, amelyek közül kiemelkedő jelentőségű volt a keresztények által is elismert és látogatott magyar nyelvű zsidó iskola, ahol a kiváló tanár, Rónay Adolf tanított ötven éven keresztül. A város és a zsidó közösség életében is fontos állomás a gyógyfürdő 1893-ban történt megnyitása, hiszen a fürdőélet föllendítette az idegenforgalmat, ismert művészeket, tudósokat, pénzembereket vonzott, és felvirágoztatva a város kulturális életét. A fejlődést a háború állította meg. Megrázó névsor emlékeztet a holokauszt áldozataira: gyerekekre, munkaszolgálatosokra, deportáltakra. A szerző nemcsak statisztikai adatokat ismertet, hanem személyes sorsokra is ráirányítja a figyelmet. Beszámol arról az erőfeszítésről is, amellyel a maroknyi túlélő alkotta újjá a közösséget. Tevékenységük eredménye az 1986-ban felépült új zsinagóga.

Matyikó Sebestyén József hosszú, kitartó gyűjtőmunka után megírt könyve megindító és elgondolkodtató. A mai olvasó számára rendkívül tanulságos, mennyi munka, milyen színvonalas — anyagilag is elismert — oktatás és művelődés teremtette meg a polgári életet, amely sok nagy tehetség kibontakozását tette lehetővé. (*Ethnika, Debrecen*)

MÓNA KRISZTINA

BOROS GÁBOR: RENÉ DESCARTES

Ki vonhatná kétségbe, hogy Descartes — érveljenek bár ellene vagy mellette — a legjelentősebb bölcselők egyike. Így szinte föllelgezhetünk, hogy róla — néhány más szerencséshez hasonlóan — már magyarul is olvasható átfogó és korszerű értekezés. Ugyanakkor Boros Gábornak a hasonló színvonalú Spinoza-monográfiát követő könyvét nem pusztán az teszi figyelmünkre érdemessé, hogy szerzője a legújabb szakirodalomban is